

ILIANA NOWAK
Uniwersytet im. Paisija Chilendarskiego
Płowdiw

Historia polonistyki w Płowdiwie

Drugi co do wielkości i znaczenia uniwersytet w Bulgarii po Uniwersytecie Sofijskim to Uniwersytet im. Paisija Chilendarskiego w Płowdiwie, który został założony w roku 1961 jako Wyższa Szkoła Pedagogiki o ukierunkowaniu matematyczno-przyrodniczym. Właśnie z powodu takiej specyfiki bułgarystyka i sławistyka dosyć późno wyodrębniły się jako kierunki samodzielne. W roku 1973 dzięki wysiłkom społeczności Płowdiwu i ówczesnego rektora profesora Dragomira Pobornikowa, doktora nauk filozoficznych, po raz pierwszy zostali przyjęci studenci na filologię bułgarską i rosyjską. Młodych ludzi witali wykładowcy z istniejącej wówczas Katedry Języków Obcych z kierownikiem, Marią Miszewą na czele, specjalistką od języka rosyjskiego. Towarzyszyli jej pierwsi asystenci bułgarystyki – Elena Pyrwanowa (obecnie mieszka w Niemczech), Julia Nikolowa (dziś docent dr hab. z zakresu bułgarskiej literatury okresu odrodzenia na Uniwersytecie Płowdiwskim), Penjo Penew (obecnie profesor języka bułgarskiego na tejże uczelni), a trochę później i Ognian Saparew (znany polonista, później Rektor Uniwersytetu).

Pod koniec pierwszego roku akademickiego dołączyli do nich Kleo Prochostowa (obecnie profesor z zakresu literatury zachodnioeuropejskiej), R. Kordowska (doktor filologii, w chwili obecnej wykładowczyni na Uniwersytecie Sofijskim) oraz Iwan Kucarow (profesor, znany sławista i bułgarysta, później również Rektor Uniwersytetu i Dziekan Wydziału Filologicznego). Założona została Katedra Języka i Literatury Bułgarskiej, na czele której stanął Wasyl Łuckanow, kandydat nauk fizycznych, docent fizyki, a katedra weszła w ramy Wydziału Fizyki. Z wyjątkiem doktorantów Uniwersytetu Sofijskiego: Ogniana Saparewa i Iwana Kucarowa, wszyscy inni

członkowie katedry rozpoczęli właśnie wtedy swoje kariery naukowe. Wykładowcami byli naukowcy z Uniwersytetu Sofijskiego, lecz przez kolejny rok akademicki dołączyła do nich kolejna wykwalifikowana kadra, a docentami zostali Iwan Kojnakow, który stanął na czele katedry bułgarystyki i Maria Gurgulowa, kierownik katedry języka i literatury rosyjskiej. W roku 1977 ukazał się pierwszy zbiór prac naukowych pod tytułem *Filologia. Prace naukowe Uniwersytetu im. Paisija Chilandarskiego w Płowdii*, wydawany regularnie do dziś.

Na początku filologii bułgarska i rosyjska (jak również Katedra Sławistyki) wchodziły w skład Wydziału Fizyki. Rok 1984 stał się rokiem narodzin nowego Wydziału Filologiczno-Pedagogicznego, a w roku 1991 został założony samodzielny Wydział Filologiczny, który w tej chwili jest największą jednostką Uniwersytetu, kształcąca około 4500 studentów na 20 różnych kierunkach.

Katedra Filologii Słowiańskiej została założona w 2000 roku. Podstawowe jej obowiązki akademickie są związane z jedynymi dwoma magisterskimi programami kształcenia na Wydziale Filologicznym – filologią słowiańską oraz balkanistyką (w ramach tej ostatniej przeprowadzane są zajęcia z języka serbskiego i chorwackiego, jak również z literatur balkańskich), a także z kształceniem w takich dyscyplinach sławistycznych jak: literatury słowiańskie (program licencjatu, specjalność filologia bułgarska) i gramatyka porównawcza języków słowiańskich (dołączona do programów takich specjalności, jak: filologia rosyjska, filologia bułgarska, język bułgarski i rosyjski).

Początki sławistyki na Uniwersytecie Płowdiwskim sięgają roku 1978, kiedy została założona specjalność filologia słowiańska o profilu język i literatura czeska. Wtedy po raz pierwszy poza granicami Uniwersytetu Sofijskiego, ale przy całkowitym poparciu z jego strony w osobach wykładowców języka czeskiego (docent Janko Baczwarrow) i literatury czeskiej (docent dr Weliczko Todorow), zaczęło się kształtować nowe akademickie centrum sławistyczne. W roku 1986 przyjmowanie studentów na specjalność zostało zawieszono na dwa lata.

Pierwsi wykładowcy języka czeskiego, oprócz docenta Janka Baczwarrowa (wówczas asystent główny), to: Ludmil Janew, Ginka Karabelowa i Wasyl Samokowliw (wszyscy od wielu lat mieszkają za granicą). Pierwsi absolwenci mieli wspaniałą szansę, by czerpać wiedzę dotyczącą nie tylko praktycznego języka czeskiego, ale również języka starobułgarskiego prosto z ust znakomitego uczonego, tłumacza i wykładowcy z Uniwersytetu Sofijskiego – prof. dr. Swetomira Iwanczewa. Członkami Katedry przez lata byli również: dr Elena Ljubenowa (gramatyka porównawcza języków słowiańskich), Anna

Cwetkowa (praktyczny język czeski), Danuta Najdenowa (praktyczny język polski i literatura polska) oraz poeta, autor licznych tekstów znanych piosenek bułgarskich, znawca literatury i poezji, tłumacz między innymi Adama Mickiewicza i Jarosława Iwaszkiewicza – Iwan Wylew (zajęcia praktyczne z tłumaczenia z/na język polski).

Od roku 1991 studenci są przyjmowani na studia o profilu: polonistyka. Obecnie większa część wykładowców to członkowie Katedry Ogólnego, Słowiańskiego Językoznawstwa i Historii Języka Bułgarskiego. Pierwszymi wykładowcami z języka polskiego byli: Maria Kowalska-Iwanowa, Danuta Najdenowa (która na początku prowadziła również literaturę polską), Iwan Wylew. W roku 1995 do Katedry dołącza również trzeci profil slawistyczny – serbo-chorwatystyka (dziś – serbistyka i chorwatystyka), z poparciem profesora Božo Ćoricia z Uniwersytetu Belgradzkiego.

Przed ukształtowaniem się Katedry Filologii Słowiańskiej podstawowy skład wykładowców habilitowanych, zapewniających poziom dobrego wykształcenia w tej dziedzinie, należy do Uniwersytetu Sofijskiego – oprócz wspomnianych wcześniej prof. dr. Swetomira Iwanczewa, doc. Janka Baczwara i doc. dr. Weliczka Todorowa – byli to jeszcze prof. dr Iwan Pawłow, prof. dr Elka Konstantynowa, prof. dr Wiara Maldżiewa. Wielce korzystne obustronnie kontakty zawodowe ze specjalistami z innych uniwersytetów trwają do dziś. W różnych okresach wykłady z podstawowych dyscyplin slawistycznych prowadzili m.in. doc. Lili Łaszkowa (Uniwersytet Sofijski), prof. dr Nikolaj Daskalow (Uniwersytet w Wielkim Tyrnowie), doc. dr Margarita Mladenowa (Uniwersytet Sofijski), dr hab. Niczka Beczewa (Bułgarska Akademia Nauk), dr Emilia Makedonska (Uniwersytet Sofijski), Stilian Stojczew (Uniwersytet Sofijski), a obecnie wykładają: doc. dr Kalina Bachnewa (Uniwersytet Sofijski), doc. dr hab. Władimir Penczew (Bułgarska Akademia Nauk), dr Cwetanka Awramowa (Uniwersytet Sofijski).

Katedra Filologii Słowiańskiej kształci studentów w trzech profilach slawistycznych: polskim, czeskim i serbskim oraz chorwackim. Pierwszym kierownikiem Katedry został doc. dr Iwan Czobanow (2000–2003), następnymi kierownikami byli: Żorżeta Czolakowa (2004–2008), doc. dr Darina Donczewa (2009–2010), a od roku 2011 funkcję tę pełni ponownie doc. dr Żorżeta Czolakowa, która obecnie łączy swoje obowiązki z pozycją Zastępcy Rektora ds. Edukacji i Wydawnictwa Uniwersytetu im. Paisija Chilendarskiego w Płowdiwie.

Dysertacje doktorskie obronili: Sławka Weliczkowa (1979), Darina Donczewa (Bratysława, 1986), Żorżeta Czolakowa (Praga, 1993), Ginka Bakyrdżiewa (2001), Lilia Kynczewa-Iwanowa (2008), Tanja Madżarowa (2009)

i Borislav Borisow (2009). Do grona członków Katedry dołączyli prof. dr Iwanka Gugulanowa i prof. dr Swetlozar Igow.

Jako ogólną ramę, określającą kierunki naukowe w pracy Katedry oraz największe osiągnięcia zarówno w dziedzinie kształcenia i edukacji, jak i w dziedzinie pracy naukowej możemy wskazać języki i literatury słowiańskie w ich synchronicznej i diachronicznej wieloaspektowości i zestawieniu. W dziedzinie edukacji Katedra Filologii Słowiańskiej jest zaangażowana w prowadzenie zajęć praktycznych z języków: polskiego, czeskiego, serbskiego i chorwackiego oraz z odpowiednich literatur, a także z innych slawistycznych dyscyplin językoznawczych i literaturoznawczych zamieszczonych w planie specjalności filologia słowiańska.

Katedra Filologii Słowiańskiej prowadzi wykłady i seminaria w następujących dyscyplinach: praktyczna nauka języków słowiańskich (polski, czeski, serbski i chorwacki, a jako fakultatywna możliwa jest też nauka języków górnołużyckiego, słoweńskiego i białoruskiego); gramatyka porównawcza języków słowiańskich; historia literatur słowiańskich; antropologia kultury Słowian; kurs teoretyczny (odpowiednio ze współczesnego języka polskiego, serbskiego i chorwackiego); gramatyka historyczna i historia języka współczesnego (polski, czeski, serbski i chorwacki); teoria przekładu dla slawistów; realia kulturowe krajów słowiańskich; historia literatury czeskiej, polskiej, serbskiej, chorwackiej, jak również fakultatywne dyscypliny do wyboru. Dyscypliny bułgarystyczne, które uprawniają do nauczania w szkole, a zarazem zapewniają absolwentom możliwość wykładania w szkole średniej języka i literatury bułgarskiej, są domeną innych Katedr Wydziału Filologicznego.

Przez lata gościliśmy wykładowców takich, jak: Vladimír Křivánek, Vladimír Kříž, Pavel Janoušek, Lubomír Machala, Hana Gladková, Marie Krmčová, Paweł Krejčí, Elena Krejčová, Michaela Soleiman pour Hashemi, Irena Bogoczová, Jaroslav David, Ivana Bozděchová (Czechy), Jerzy Rusek, Grażyna Szwat-Gylybowa, Anna Węgrzyniakowa (Polska), Michał Paweł Markowski (Stany Zjednoczone), Edward Możejko (Kanada), Mihajlo Pantić, Božo Ćorić, Veljko Brborić, Vesna Polovina, Milorad Dešić (Serbia), Xavier Galmiche (Francja) i wielu innych.

W wyniku podpisanych umów o współpracy z uniwersytetami w Poznaniu (Polska) i Banja Luka (Bośnia i Hercegowina) w procesie edukacyjnym biorą udział także lektorzy języków z innych krajów. Lektorami języka polskiego do tej pory byli: Marek Majewski, Ryszard Michalik, Mariola Walczak, Marcin Wojtczak, Aleksandra Michalska, Lilianna Jaworska. Obecnie lektorką języka polskiego jest Agnieszka Zięba. Lektorami języka serbskiego byli Da-

nijela Jelić i Sladjana Gostić. Obecnie lektorem języka serbskiego i chorwackiego jest Darka Herbez.

Przez cały okres samodzielnego istnienia Katedra Filologii Słowiańskiej rozwija się intensywnie jako środowisko kształtujące młodych naukowców i tłumaczy. W Katedrze co jakiś czas przyjmuje się nowych doktorantów z wszystkich kierunków obecnych na filologii słowiańskiej, obecnie jest ich sześćcioro.

Dobłą okazją do przedstawienia osiągnięć naukowych Katedry są międzynarodowe konferencje slawistów, organizowane przez Wydział Filologiczny, przy czym inicjatywa ich organizacji wychodzi zwykle od doc. dr Żorżety Czolakowej. Do tej pory zostały zorganizowane trzy takie konferencje – w roku 2003, 2006 (poświęcona dziesięcioleciu otwarcia profilu serbskiego i chorwackiego) i w roku 2008 (poświęcona trzydziestoleciu bohemistyki płowdiwskiej, w ramach której zostało przeprowadzone Drugie Spotkanie Narodowe Bohemistów w Bułgarii, studencka konferencja naukowa i bal bohemistów, który zebrał kilka pokoleń wychowanków Uniwersytetu Płowdiwskiego). W roku 2010 miało miejsce Kolokwium Polsko-Bułgarskie, poświęcone dwudziestoleciu polonistyki w Płowdiwie. Było to jedenaste z kolei forum slawistyczne, które bazowało na długotrwałych i owocnych kontaktach między Uniwersytetem Płowdiwskim a Uniwersytetem im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

Katedra Filologii Słowiańskiej jest podstawowym inicjatorem podpisania i podtrzymania szeregu obustronnych umów międzyuniwersyteckich, dotyczących współpracy akademickiej (z uniwersytetami w Poznaniu, Bielsku-Białej, Toruniu, Włocławku – Polska; w Brnie, Pradze, Pardubicach, Ostrawie – Czechy; w Banja Luce – Bośnia i Hercegowina; w Kragujevacu – Serbia). Stypendia na edukację studentów (kursy semestralne i letnie) we wszystkich trzech profilach filologii słowiańskiej są przyznawane dzięki takim programom, jak Erasmus czy CEEPUS oraz przez takie instytucje, jak bułgarski MEN, MNiSW w Polsce, Międzynarodowe Centrum Slawistyczne w Belgradzie, Ministerstwo Nauki, Edukacji i Sportu w Republice Chorwacji czy Uniwersytety w Banja Luce i Kragujevacu. W ten sposób w trakcie toku studiów każdy student może przynajmniej raz przebywać w kraju, którego języka się uczy. Inne możliwości doskonalenia i zaprezentowania profesjonalnych umiejętności młodzi ludzie mają w organizowanych przez Katedrę tradycyjnych konkursach tłumaczeniowych, których wyniki są przedstawiane w uroczystej atmosferze przy corocznych obchodach święta 24 maja przez Wydział Filologiczny, którego gospodarzem jest Katedra Filologii Słowiańskiej. W ramach projektu Wydziału wykładowcy

umożliwiają publikację artykułów w periodykach literackich studentom, którzy mają dobre wyniki.

Międzynarodowe doświadczenie Katedry jest wzbogacane również dzięki lektoratom prowadzonym poza granicami kraju: doc. dr Żorżeta Czołakowa prowadziła lektorat we Francji (Uniwersytet Prowansalski, 1998–2002; Paryż, Sorbona, 2009–2010), doc. dr Darina Donczewa prowadziła wykłady w Belgradzie (Uniwersytet Belgradzki, 2004–2008 r.), a dr Ginka Bakardzieva w Czechach (od roku 2010, Uniwersytet Karola, Praga).

Z inicjatywy doc. dr Żorżety Czołakowej od roku 2004 wydawane są „Dialogi Słowiańskie” – czasopismo, którego głównym tematem są języki, literatury i kultury Słowian, w jego tworzeniu biorą udział członkowie Katedry we współpracy z kolegami z innych Katedr Wydziału Filologicznego. Czasopismo ma międzynarodowe kolegium redakcyjne, w którego skład wchodzi znani sławiści z uniwersytetów, z którymi Katedra utrzymuje zażyłe stosunki.

We wszystkim, co jest związane z edukacją i kształceniem studentów oraz z pracą naukową i badawczą, Katedra Filologii Słowiańskiej liczy na współpracę i pomoc różnych instytucji i organizacji, takich jak Instytut Polski, Klub Bohemistyczny, Czeskie Centrum Kultury, katedry o profilu slawistycznym na rodzimych i obcych uniwersytetach.

Aktualny skład akademicki Katedry jest następujący: doc. dr Żorżeta Czołakowa – kierownik, prof. dr Iwanka Gugulanowa, prof. dr Swetozar Igow, doc. dr Sławka Welickowa, doc. dr Darina Donczewa, dr Borisław Borisow, dr Ginka Bakyrdzieva, dr Lilia Iwanowa, dr Tanja Madżarowa, Wiara Najdenowa, Gergana Iwanowa, Katerina Tomowa, Maria Kowalska, Dimitrina Hamze, Maria Mustakowowa. Organizatorem działalności edukacyjnej jest Swetlana Popczewa.

[Iliana Novak]

History of Polonistics in Plovdiv

The article presents the history of Polish language, literature and culture studies at University 'Paisyi Hilendarski' in Plovdiv, Bulgaria. The beginnings of Slavic Studies at University of Plovdiv date back to 1978. In 1991 the separate profile of Polish Philology was formed. Nowadays the majority of the faculty are members of the Department of General Slavic Linguistics and the History of the Bulgarian Language.

Key words: history, Slavic Studies, Polish language, Polish literature, University of Plovdiv, Bulgaria